

VEVČE

Na Slovenskem je več krajev, ki jih istovetimo z njihovo dejavnostjo, in eden takih so prav gotovo tudi Vevče; ob omembi seveda Vevče takoj pomislimo na papir. Le kako ne bi, saj ga tu izdelujejo že 150 let in tradicija gre iz roda v rod. Veliko generacij in ljudi je živelo in še živi od te dejavnosti. Tovarna je bila svoj čas največja tovarna papirja v nekdanji Jugoslaviji in devetnajsta v stari Avstriji, ki je začela strojno izdelovati papir. Vevče so pojem za papir in tukajšnji ljudje so usodno povezani z njim.

Prvi med mlini za izdelovanje papirja, ki so ga rabili uradi gosposke in mest ter samostani, se na Slovenskem omenja papirni mlin v Čedadu leta 1293. Naslednji so omenjeni šele v 16. stoletju. Med prvimi je bil mlin za papir na Fužinah na desnem bregu Ljubljanske, nasproti fužinske graščine. Leta 1579 ga je postavil tedanji lastnik fužinskega posestva Janžek Khisl, ki je tedaj sodil med največje avstrijske gospodarstvenike in se je poleg papirja ukvarjal tudi s prodajo železa, žita in drugega ter mednarodno trgovino; svoje izdelke je prodajal celo v Aleksandrijo. Papir je tu izdeloval mojster Pankrac, ki je bil Khislov podložnik in mu je v zameno za tlako izdeloval papir. Mlin je delal le petnajst let, potem pa je stal vse do leta 1843. Takrat se je znova našel človek, ki je v papirju videl vir za služko. To je bil Fidelius Terpinec (1799-1875), za tisti čas pojem gospodarstvenika na Kranjskem, človek izjemnih sposobnosti in takrat ovesčen z vso slavo, ki takemu možu gre. Leta 1825 je kupil grad in gospostvo Fužine, leta 1841 pa še mlin za žito na

Vevčah. Tega je preuredil v oljarno (izdelovali so tudi firnež za barve), ki pa je obratovala le do leta 1854. Oljarni je leta 1842 na desnem bregu Ljubljanske, na kraju, kjer se je reko Josefsthal, naredil prizidek in ga preuredil v mlin za papir. Iz tega obrata je 24. junija 1843 prišel prvi strojno izdelan papir na Slovenskem. Osnova zanj so bile krpe in ne les, kot je danes. Strojem je streglo 70 ljudi, kar je bilo za tisti čas sila veliko.

Papirnica se je hitro razvijala, dvigala kakovost in začela posegati v mednarodno trgovino. Tako je za svoje izdelke leta 1854 dobila častno svetinjo na mednarodni razstavi v Münchnu, leta 1855 pa odlikovanje na industrijski razstavi v Parizu. Leta 1844 je že razstavljal tudi na veliki razstavi obrtno-industrijskega združenja notranje-avstrijskih dežel (Kranjska, Koroška, Štajerska) v Ljubljani, ki je bila vse do razpada Avstroogrske največja tovrstna razstava na Kranjskem. O njenem pomenu veliko pove podatki, da je razstavo obiskal tudi avstrijski cesar Franc Jožef s cesarico Elizabeto.

Papirnica je imela več lastnikov, pa tudi padce in vzpone, kar vse je bilo odvisno od trga in gospodarskih razmer doma in tam, kamor so papir prodajali. Leta 1912 je dala papirnica od Zaloga do Vevč zgraditi železniški industrijski tir, s tem pa je odpadel zaslužek številnih furmanov, ki so prej služili s prevozom papirja in premoza iz Zaloga v papirnico.

Kar zadeva socialno politiko, se je vodstvo zavedalo tudi tega, da je potrebno za delavce zgraditi stanovanja. Tako so pred prelomom stoletja tu zgradili več stanovanjskih blokov, ki še danes služijo svojemu namenu. Treba bi jih bilo zaščititi kot del delavske-stanovanjske kulture ob prelomu stoletja, saj so del zgodovine Vevč in delavskega življa v tem kraju. Druga svetovna vojna ni prizanesla niti Vevčanom niti tovarni. Partizani so 29. avgusta leta 1942 zažgali skladišče papirja in hlodovine.

Leta 1945 je bila papirnica podržavljena. Začela se je pospešena industrializacija države in potrebe po papirju so rasle iz dneva v dan. Papirnica se je začela neverjetno širiti, vsrkala je nešteto okoliških ljudi, pa tudi kmetov, ki so se raje zaposlili tu, kot pa delali na kmetiji. Po letu 1960 pa so se v njej začeli zaposlovati številni delavci iz južnih republik, ki so se tu tudi naselili, v kraj prinesli svoje navade in način življenja. Žal prihaja zato tudi do nestrpnosti, ki ni v korist kraja.

Vevče ali po nemško Weutsche, kot se je še pred nedavnim pisalo, so morale še v 16. in 17. stoletju biti omejene le na zelo ozek pas ob Ljubljani in na otok, ki je stal sredi nje in na katerem so stali mlini za žito. V nobenem zapisku in zemljiški knjigi

niso Vevče omenjene kot kraj, kjer bi zemljiški gospodarji ali samostani imeli svoja posestva. Videti je, da sta Vevče upravno pokrivala Kašelj in Slape. Šele okoli leta 1500 se Vevče prvič omenjajo v zvezi s hubo (kmetijo), ki naj bi jo tu imela župnija Polje. Vevče so se prav gotovo začele razvijati in dobivati svoj pomen šele po postavitvi tovarne, ko je delavstvo dobilo politični in družbeni pomen. Z nastankom delavstva se je pojavilo več vzporednih dejavnosti in obrti, predvsem so bile znané gostilne, kamor so zahajali tukajšnji delavci.

Tu so se 23. maja 1869 ustavili razjarjeni turnferajnovci, ki so jih z Janč nagnali tamkajšnji kmetje. Na Vevčah so izzvali pretepe, v katerih so ubili domačina Rodeta iz Studenca. Ta dogodek je imel tedaj velik politični odmev na celotnem Kranjskem.

Leta 1869 so imele Vevče 287 oseb, sto let pozneje pa že več kot 1800. Poleg Polja so se razvijale najhitreje v nekdanji občini Polje. Že pred prvo svetovno vojno so avstrijske oblasti tu postavile žandarmerijo, ki je ostala vse do leta 1941. Tukaj je bila tudi začasna osnovna šola, ker v Polju ni bilo prostora za vse učence. Leta 1896 je prišla v Vevče (sprva le v papirnico) električna napeljava, ena prvih na Slovenskem.

Med prvo svetovno vojno je v Vevčah (tam, kjer je danes bazen) avstrijska vojska zgradila velike pomožne delavnice za potrebe vojske. V njih so mobilizirana domača dekleta morala šivati, prati in izdelovati sanitetni material za soško fronto. Med njimi in vojaki, ki so delavnice upravljali, so se marsikdaj spletla ljubzenska razmerja, ki so pripeljala do porok ali pa le do novih državljanov. Podobno je

bilo tudi po koncu II. svetovne vojne, ko so se mnoga tukašnja dekleta poročala z oficirji in piloti nekdanje Jugoslovanske armade, ki so na Vevče z letališča Polje hodili v kino ali na zabave, ki jih tu ni manjkalo.

Tudi sicer so bile Vevče sila zabaven kraj, kako tudi ne, saj je bil tukaj zaslužek, gostilne pa kaj primeren kraj za pogovore o herojskih obiskovalcev teh gostiln. Najbolj je bila znana gostilna Kuhar, kjer je bilo veliko zabav in marsikateri mesečni zaslužek je tu šel po grlu, namesto za družino in otroke. Ni šlo za čas, kajti čas ni bil njihov gospodar in če je bilo treba, so kaj hitro »napravili ta plavega«, čeprav je bilo zaslužka ob koncu meseca manj. Šlo je za družabnost, pripovedovanje vicov in herojskih prvin svetovni vojni, ki so jih doživljali v Karpatih, Galiciji, Tirolih, na soški fronti, ali pa pozneje v bojih za severno mejo. Pred njimi (in tudi pred menoj, ki sem jih kot otrok poslušal) so vstajali sam presvetli cesar Franc Jožef, cesar Karel, nadvojvoda Franc Ferdinand in vsi feldbebelni, cugsfirerji, frajtarji, haupmani in obrsti, ki so jih srečali v življenju. Vsi so bili heroji in če se je le dalo, so o svojih herojskih pretiravali na veselje in smeh poslušalcev. Bili so pravi »foksnarji«, kot so jim pravili domačini. Posebno živo je bilo v zimskih mesecih, ko ni bilo dela na polju, večeri pa dolgi in sila dolgočasni doma ob petrolejki in tropu otrok (imeli so jih tudi 10 ali 15).

(se nadaljuje)
EDVARD SVETEK

Pogled na združene papirnice Ljubljana-Vevče leta 1974 z južne strani. Na levi: obrat za proizvodnjo premazanih papirjev

Spoštovani naročniki Kabelsko razdelilnega sistema družbe Sa.Te.Ing.

Z veseljem Vam sporočamo, da Ljubljanski Kabelsko razdelilni sistem družbe Sa.Te.Ing., kateri je še v izgradnji, povezuje sedaj v skupen sistem že prek 16.500 gospodinjstev, ki lahko spremljajo 25 televizijskih programov in 10 radijskih programov.

V kratkem nameravamo sistem razširiti na 28 televizijskih programov, s tem da bo več programov možno spremljati v stereo tehniki in z dvojnimi tonom.

Prav tako bomo večjo pozornost posvetili radijskim programom, še posebej z uvedbo satelitskih radijskih programov in DSR-digitalni satelitski radio.

Smo edini kabelsko razdelilni televizijski sistem, ki se je pravočasno pripravil na uvedbo dodatnih kodiranih kanalov (SKY multi channel) in si pravočasno zagotovili vse deblokade kodiranih kanalov.

Dovolite, da Vam predstavimo še območja, katera že pokriva naš signal: Kodeljevo Moste, Vodmat in del Novih Poljan (na območju SO Lj. Center), Nove Fužine, Polje, Vevče in Kašelj, del Novih Jarš in del Zaloga.

V mesecu oktobru bomo nadaljevali s širjenjem našega KRS na področju Zelene Jame in Zaloga ter istočasno zaključevali še preostale priklone v Polju-Studenec, Novih Jaršah, Kašlju in Vevčah.

Naš načrt pa je, da povežemo v sistem še Zadobrovo, Zadvor in Sostro ter Fužine, načrtujemo pa povezavo z manjšima sistemoma v Novem Polju in Štepanjskem naselju.

Tako bo naš kabelsko razdelilni sistem povezoval v skupen sistem krepko prek 25.000 gospodinjstev, seveda pa bomo sistem kasneje širili tudi prek občinskih meja.

Žal pa je res, da smo zamudili naš plan priklonov na posameznih območjih in sedaj s pospešenim delom lovimo zamujeno, tako da bomo do konca leta ujeli naš plan in priključili na KRS načrtovana območja.

Tako si edinole želimo, da smo s širše zastavljenim obveščanjem dosegli, da so se vsi krajanji Zaloga in Zelene Jame, kateri so zainteresirani za priklon na naš KRS, že prijavili in podpisali Pogodbo o pristopu k izgradnji KRS, tako da bo čim manj naknadno prijavljenih naročnikov in bodo priklopi na KRS potekali po planu.

Naj še enkrat napišemo, katere programe lahko spremljate na našem KRS:

1. KANAL 8	CH 08
2. TV Slovenija 1	CH 12
3. TV Slovenija 2	CH 10
4. A Kanal	CH 88
5. Koper	CH 03
6. ORF 1	CH 04
7. ORF 2	CH 02
8. HTV	CH 06
9. BG	CH 84
10. CNN	CH 83
11. FILMNET	CH 07
12. SKY MOVIES	CH 87
13. MOVIE CHANNEL	CH 90
14. PREMIERE	CH 95
15. SKY ONE	CH 85
16. SUPER CHANNEL	CH 100
17. EUROSPORT	CH 89
18. DSF	CH 96
19. RTL	CH 92
20. SAT-1	CH 93
21. MTV	CH 94
22. TV 5	CH 97
23. VOX	CH 98

24. PRO 7 CH 9
25. CANALE 5 CH 86

Sredi oktobra bo KANAL 8 praznoval svoj prvi rojstni dan.

V tem prvem letu smo naredili marsikaj. Spominimo se samo edine satirično humorne produkcije lanskega leta v Sloveniji - trilogije PO TITU TITO, katero smo izdali v samozaložbi.

Seveda pa smo vsakodnevno producirali svoj lastni TV program, informirali gledalce o dogajanjih v bližnji in daljni okolici, se z gosti pogovarjali o raznih temah, spremljali razne športne dogodke, vsakodnevno predvajali en film, imeli svoj mladinski program, ponoči pa poskrbeli za sprostitvev polnoletnih gledalcev.

Tudi v prihodnje se bomo potrudili, da bo program kar najbolj veren odraz želja gledalcev.

Verjetno pa ste slišali tudi o naših polemih prireditvah in akciji »Klub 30 Kanala 8«. Prireditve za obrtnim objektom na Zaloški so bile izredno obiskane, skupaj smo se zabavali, naplesali in uživali v prekrasnih ognjemetih. Na žalost pa je zaradi slabega vremena odpadla prireditev 4. in 11. septembra, ko bi nastopila tudi skupina AGROPOP.

V zimskem času bodo žrebanja super daril, katera bomo izžrebali izmed kupcev pri trgovcih - članih »Kluba 30 Kanala 8«, potekala iz studia, spomladi pa se bodo zaključne prireditve zopet odvijale na prostem. In še bistvo marketinške akcije »Klub 30 Kanala 8«.

Pri vsakem nakupu nad 3.000 SIT pri kateremkoli članu kluba, boste prejeli kupon za žrebanje super daril. Seveda pa so trgovci - člani kluba, s svojo ponudbo in cenami izredno konkurenčni, saj so pravila kluba izredno stroga.

In na koncu naj še omenimo, da bo KANAL 8 kmalu pričel z oddajanjem prek oddajnika, kmalu pa bomo predali namenu tudi nove produkcijske prostore.

KANAL 8 deluje po programski shemi nepretrgoma 24 ur dnevno. Do pričetka oddajanja na oddajniku pa bo programska shema potekala takole:

05.00-08.00 VIDEO STRANI
08.00-11.00 CHILDRENS CHANNEL (tuja satelitska postaja)
11.00-14.00 VIDEO STRANI
14.00-16.00 SKY SPORTS ali SKY NEWS (tuje satelitske postaje)
16.00-17.00 DALLAS (UK GOLD - tuja satelitska postaja)
17.00-18.00 DINASTY (UK GOLD - tuja satelitska postaja)
18.00-20.00 VIDEOSTRANI ali tuje satelitske postaje
20.00-20.10 EPP BLOK
20.10-20.20 Klub 30 Kanala 8
20.20-20.40 NOVICE IN ZANIMIVOSTI
20.40-22.15 FILM
22.15-22.25 EPP BLOK
22.25-23.20 VIDEOSTRANI
23.20-23.30 KLUB 30 Kanala 8
23.30-23.50 NOVICE IN ZANIMIVOSTI - ponovitev
23.50-24.00 EPP BLOK
24.00-05.00 KANAL 8 SPECIAL

V terminu 20.20-21.00 imamo v planu vsak teden dvakrat oddajo v živo s povabljenimi gosti, pogovarjali pa se bomo o raznih temah in dogodkih.

To bi bilo vse za ta mesec, naslednji mesec pa se Vam bomo oglašili zopet s svežimi informacijami o Ljubljanskem Kabelsko Razdelilnem Sistemu podjetja Sa.Te.Ing.

blagovno trgovinski center

Preko sto trgovin vzdolž Nakupovalne poti BTC, med Šmartinsko in Letališko cesto ter v drugih objektih na območju BTC, vam nudi veliko izbiro blaga vseh vrst široke potrošnje. Sto prodajalnih je najmanj sto razlogov, da boste na območju BTC z nakupi zadovoljni, predvsem je privlačna pestra ponudba, konkurenčne cene ter možnost parkiranja neposredno ob trgovinah.